

ความหลากหลายทางเพศกับการบรรลุธรรมในทัศนะ
พุทธปรัชญาเถรวาท*
SEXUAL DIVERSITY AND REALIZATION IN
THERAVĀDA BUDDHIST PHILOSOPHICAL PERSPECTIVE

กัญญกัฏ แมกกี

Kanyapak Magee

พระมหาหมณวินทร์ ปุริสุตโตโม

Phramaha Maghavin Purisuttamo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: kpakpink@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการทัศน์และแนวคิดความหลากหลายทางเพศ 2) เพื่อศึกษาเรื่องเพศสรีระ เพศสภาพ และเพศวิถีกับการบรรลุธรรมในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท 3) เพื่อวิเคราะห์และวิพากษ์กระบวนการทัศน์แนวคิดความหลากหลายทางเพศกับการบรรลุธรรมในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เน้นวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ ชั้นทุติยภูมิ ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศและการบรรลุธรรม ได้วิเคราะห์และวิพากษ์ข้อมูลในลักษณะพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive) ในประเด็นดังกล่าวและนำเสนอ ผลการวิจัยพบว่า 1) เพศสรีระ (Sex) นั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการการบรรลุธรรม เพราะทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความเสมอภาคกันได้โดยผ่านกระบวนการพัฒนา 3 ประการคือ เข้าใจในกฎไตรลักษณ์ แล้วพัฒนากรรมจนเกิดปัญญาบรรลุธรรม 2) เพศสภาพ (Gender) นั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการการบรรลุธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท เพราะทั้งคฤหัสถ์เพศ (อุบาสก อุบาสิกา) และสมณเพศ (ภิกษุ ภิกษุณี) ต่างมีศักยภาพที่จะบรรลุธรรมในขั้นสูงสุดได้เหมือนกัน 3) เพศวิถี (Sexuality) นั้นจึงเป็นเพียงเงื่อนไข ข้อพึงละเว้น ข้อห้าม ข้อพึงระวังสำหรับคฤหัสถ์เพศและสมณเพศผู้ถือศีลพรหมจรรย์ที่จะบรรลุธรรมในขั้นสูงสุด ดังนั้นแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นได้ก้าวข้ามกระบวนการทัศน์ความหลากหลายทางเพศนับแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้หลักอริยสัจ 4 การก้าวข้ามความหลากหลายทางเพศนั้นนำไปสู่ความจริงในระดับปรมัตถสัจจะเป็นความจริงที่อยู่เหนือกาลเวลาเหนือกระบวนการทัศน์ใด ๆ

* Received 18 April 2020; Revised 17 May 2020; Accepted 19 May 2020



คำสำคัญ: ความหลากหลายทางเพศ, การบรรลุธรรม, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

In this article the researcher define objectives of study as follow: 1) To study paradigm and concept of gender diversity 2) To study about the conditions of sex, gender, sexuality that might be the factors in Realization of Absolute Truth on the view of Theravada Buddhist philosophy 3) To analyze and criticize the paradigm and concept of gender diversity in Realization of Absolute Truth in Theravada Buddhist philosophy. This study is the qualitative research that emphasizes on documentary research by studying and collecting primary and secondary documents that relate to the gender diversity. Besides, the research also works on process of analysis and interpretation as Descriptive Paradigm on the topic and presentation. The study found that: 1) Sex does not obstruct the Realization of Absolute Truth. According to Theravada Buddhist philosophy, male and female are the same as gender equality in three aspects as karma equality, wisdom equality and both of male and female are under the same law of the “Three Characteristics of Existence” 2) Gender is not an obstacle to Realization of Absolute Truth in Theravada Buddhist philosophy. All of lay people (upasaka, upasika) and monkhood (bhikkhu, bhikkhuni) have the potential in achieving the Realization of Absolute Truth. 3) Sexuality is only a condition, a restriction, a prohibition, a precaution for lay people and monks who adheres to the celibacy, aims to achieve the Realization of Absolute Truth. Thus, the concept of Theravada Buddhist Philosophy is overcome the paradigm of gender diversity since the Lord Buddha attained the Four Noble Truths. The overcoming of gender diversity leads to the truth in the level of Absolute Truth that beyond time and paradigm.

Keywords: Sexual Diversity, Realization, Theravāda Buddhist Philosophical

บทนำ

แนวคิดเรื่องความหลากหลายทางเพศนั้นมีเนื้อหาครอบคลุม 3 ประเด็นได้แก่ เพศสรีระ (Sex) หมายถึง อวัยวะทางร่างกายที่ปรากฏให้เห็นและเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงลักษณะทางเพศชาย (Male) ลักษณะทางเพศหญิง (Female) และเพศกำกวมหรือมีสองเพศในบุคคลเดียวกัน (Intersex) ทั้งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและเปลี่ยนแปลงในภายหลังกำเนิด เพศสภาพ



(Gender) หมายถึง บทบาทและสถานภาพทางเพศของบุคคล ที่ถูกจัดแบ่งโดยสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพศวิถี (Sexuality) การแสดงออกทางอารมณ์ทางเพศที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล การแสดงความรู้สึกทางเพศ ความพึงพอใจทางเพศ ผ่านพฤติกรรมของบุคคลอาจเกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบทั้งต่อเพศตรงข้าม เพศเดียวกันหรือทั้งสองเพศ ทั้งสามประเด็นนั้นยังคงเป็นปัญหาและข้อถกเถียงกันอยู่ในปัจจุบัน (สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย, 2560) เนื่องจากกระบวนทัศน์ในการอธิบายเรื่องเพศที่ผ่านมามักอยู่ภายใต้กระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้กรอบการอธิบายเรื่องเพศตามบรรทัดฐานเรื่องคู่ตรงข้าม (Binary opposition) หรือทวิทัศน์ ก่อให้เกิดแนวคิดในการแบ่งทุกสิ่งทุกอย่างเป็นขั้วที่อยู่ตรงกันข้าม จึงทำให้การอธิบายเรื่องเพศสรีระ เพศสภาพ และเพศวิถี มีโครงสร้างที่คงที่ ไม่เปลี่ยนแปลง มีความเป็นสากล นำมาซึ่งเกณฑ์ในการตัดสินพฤติกรรม การแสดงออกทางเพศทุกรูปแบบ รวมทั้งการจัดหมวดหมู่ทางเพศ (Mimi Marinucci, 2010) ผลพวงจากบรรทัดฐานคู่ตรงข้ามทำให้เพศชายมีอำนาจเหนือเพศหญิง การอธิบายเรื่องเพศในกระบวนทัศน์ดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ มีความพยายามรื้อถอนกระบวนทัศน์การอธิบายเรื่องเพศ และมีการแก้ไขมาหลายครั้ง จึงก่อให้เกิดแนวคิด “ความหลากหลายทางเพศ” (Sexual Diversity) โดยทฤษฎีควีเยอร์ (Queer) ที่เป็นแนวคิดสำคัญที่พยายามจะรื้อถอนการอธิบายเรื่องเพศที่ตกอยู่ภายใต้กระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ ควีเยอร์เห็นว่าการอธิบายเรื่องเพศที่ผ่านมานั้นเป็นการผลิตซ้ำกระบวนทัศน์เดิม แนวคิดควีเยอร์ต้องการให้เกิดการอธิบายใหม่เกี่ยวกับเพศโดยผูกโยงเข้ากับเรื่องความหลากหลายทางเพศ (Diversity) ดังนั้นหมวดหมู่ของเพศสภาพและเพศวิถีจึงต้องถูกตรวจสอบในฐานะเป็นแนวคิดที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้ความรู้วิทยาศาสตร์เป้าหมายสำคัญ คือการยืนยันว่าไม่ควรนำวิธีวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เชื่อเรื่องการมีอยู่ (Exist) นั้นตายตัวหรือทำให้คิดว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่คงที่และมีเอกภาพมาใช้ในการศึกษาและอธิบายมนุษย์ ควีเยอร์ซึ่งเห็นต่างในการไม่เชื่อในการมีอยู่เป็นอยู่ มองสรรพสิ่งว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา (Scott J. Michaelson and David E. Johnson, 2008) ผลจากการกระบวนทัศน์ใหม่ที่เน้นความหลากหลายทางเพศนั้น ได้ขยายออกไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า โฮโมจีไนเซชัน (Homogenization) (Jon Binnie, 2004) การเคลื่อนไหวดังกล่าวเพื่อโจมตีมายาคติและอคติของระบบคู่ตรงข้ามความรู้กระแสหลักที่จัดหมวดหมู่ของเพศภาวะและเพศวิถี ทำให้ความจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศไม่ใช่สิ่งที่สมบูรณ์ในตัวเอง

แนวคิดความหลากหลายทางเพศได้แพร่กระจายส่งผลให้การอธิบายเรื่องเพศนั้นได้รับการยอมรับตัวตนในทางกฎหมายทั้งในระดับสากลและระดับประเทศมากขึ้น บนหลักการของความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างเพศ สังคมไทยนั้นได้รับอิทธิพลแนวคิดดังกล่าว มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิความเสมอภาคทางเพศ รวมทั้งสังคมยอมรับเพศวิถีที่แตกต่างจากบรรทัดฐานคู่ตรงข้ามมากขึ้น และตามรัฐธรรมนูญแห่ง



ราชอาณาจักรไทยมาตรา 27 กำหนดว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้” (สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย, 2560) จากความเปลี่ยนแปลงทางกระบวนทัศน์ทัศน์หลังยุคนั้น พุทธปรัชญาในฐานะที่เป็นแนวคิดที่อธิบายถึงมนุษย์ ภาวะความเป็นมนุษย์ รวมทั้งข้อปฏิบัติอันนำไปสู่ความหลุดพ้นจากภาวะความเป็นตัวตนและพุทธปรัชญานั้นมีเนื้อหาที่อธิบายครอบคลุมทั้งเพศสรีระ เพศสภาพ และเพศวิถี ดังปรากฏหลักฐานว่ามีเพศสภาพ ทั้งสมณเพศฝ่ายภิกษุ อาทิ พระสารีบุตร และภิกษุณี (วิ.มหา. 4/64-76/56-62) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536) และฝ่ายภิกษุณีอาทิ พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี (วิ.จุ. 7/513-521/206-212) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536) ส่วนคฤหัสถ์เพศ ฝ่ายอุบาสก อาทิ ยสกุลบุดร (วิ.ม. 4/25-31/24-31) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536) ฝ่ายอุบาสิกา อาทิ พระเขมาเถรี (ช.เถรี. 26/453/402., ช.เถรี.อ. 54/453) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536) ที่บรรลุธรรมขั้นอรหัตผล สามารถก้าวข้ามในประเด็นทั้งเพศสรีระ เพศสภาพ และเพศวิถีได้

แต่แนวทางปฏิบัติที่ปรากฏในบริบทสังคมไทยปัจจุบันนั้นกลับไม่อนุญาตให้เพศหญิงเข้าถึงสมณเพศได้กล่าวคือ การเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ทางสังคมจาก “เพศคฤหัสถ์” มาสู่ “สมณเพศ” นั้นทำได้แต่เพียงเพศชายเท่านั้น เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า การจะเปลี่ยนจากเพศคฤหัสถ์ มาสู่เพศสมณเพศนั้นเป็นการผลิตซ้ำความด้อยกว่าทางสังคมของเพศหญิง เป็นภาพสะท้อนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า พุทธปรัชญาเถรวาทนั้นไม่สามารถก้าวข้ามเรื่องเพศสรีระ เพศสภาพ และเพศวิถีได้ เมื่อมีแนวคิดความหลากหลายทางเพศที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และมีแนวโน้มว่าสังคมให้การยอมรับในเรื่องความเท่าเทียมทางเพศนั้นมีมากขึ้น เกิดเป็นประเด็นคำถามที่สังคมให้ความสนใจ จากสภาพการณ์และข้อพิจารณา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในประเด็นเพศสรีระ เพศสภาพ และเพศวิถี นั้นเป็นอุปสรรคหรือเงื่อนไขต่อการบรรลุธรรมตามทัศนะพุทธปรัชญาอย่างไร รวมทั้งหาข้อสรุปกระบวนทัศน์เรื่องความหลากหลายทางเพศในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนทัศน์และแนวคิดความหลากหลายทางเพศ
2. เพื่อศึกษาเรื่องเพศสรีระ เพศสภาพ และเพศวิถีกับการบรรลุธรรมในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท



3. เพื่อวิเคราะห์และวิพากษ์กระบวนทัศน์แนวคิดความหลากหลายทางเพศกับการบรรลุลิธรรมในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยวิธีการ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎก รวมทั้งเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) มีทั้ง วรรณคดี ตำรา บทความ เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศและการบรรลุลิธรรม เพื่อ วิเคราะห์และวิพากษ์ข้อมูลในลักษณะพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive) เกี่ยวกับความ หลากหลายทางเพศกับการบรรลุลิธรรมในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท พร้อมทั้งและข้อเสนอแนะ ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

กระบวนทัศน์เรื่องความหลากหลายทางเพศ

ความเป็นมาเรื่องเพศนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอในเชิงกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่หมายถึง กรอบความคิดหรือแนวทางทั่วไปที่ใช้ในการมองโลก หรือหมายถึง ระบบคิด วิธีคิด หรือแบบ ของการคิดที่ใช้เป็นแนวในการศึกษาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเป็นแนวในการจัดระบบในสังคม จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ากระบวนทัศน์เรื่องเพศในยุคโบราณถึงยุคกลาง (Pre - Modern Era) ในยุคแรกเริ่มนั้นสถานภาพทางเพศของผู้หญิงได้รับการยกย่องในฐานะ “แม่ของเด็ก” กลายมา เป็น “แม่ของเผ่า” และเป็น “แม่ของมวลมนุษยชาติ” (Mother of Humankind) และความเชื่อ ดังเดิมนั้นเทพเจ้าเป็นผู้หญิง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในหมู่ชนต่าง ๆ ของโลก เช่น เทพเจ้าชื่อนุต (Nut) ซึ่งมาจากเทพเจ้าเนเซบต์ (Nekhebt) อันเป็นเทพเจ้าผู้หญิงทางตอนเหนือของอียิปต์ โดยมีมาก่อนทุก ๆ สิ่งที่จะเกิดขึ้นในโลก เป็นต้น ส่วนเรื่องของเพศวิธินั้น ในรายงานของนัก มานุษยวิทยาพบว่า พฤติกรรมแบบรักเพศเดียวกันมีมานานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดัง ปรากฏหลักฐานในภาพวาดตามผนังถ้ำของมนุษย์ยุคหินต่อมาในสมัยกรีกกรอบแนวคิดเรื่องคู่ ตรงข้าม (Binary opposition) นั้นปรากฏชัด ดังเห็นได้จาก การมีภาวะรักเพศเดียวกันที่รู้จัก ในนาม “Pederastia” หมายถึงความสัมพันธ์ที่มาพร้อมกับบทบาทหน้าที่ของผู้ชาย ซึ่งผู้ชายที่ มีวัยวุฒิสูงกว่าสามารถมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงหรือผู้ชายวัยเยาว์ก็ได้ ถ้าหากเขายังคงแสดง บทบาทหน้าที่ของผู้ชายได้แก่ เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นนักรบและเป็นฝ่ายกระทำขณะมี เพศสัมพันธ์

กรอบแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้าม ปรากฏขึ้นเมื่อแนวคิดทางศาสนานำมาอธิบายเรื่องเพศ เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 4 ซึ่งเป็นยุคที่แนวคิดความเชื่อได้เริ่มพัฒนาเป็นระบบและรูปแบบ ศาสนา คริสต์อธิบายว่า การที่บุคคลมีรสนิยมทางเพศแบบรักเพศนั้นเป็นเรื่องเสื่อมเสีย มีความผิดทาง



อาญาที่ร้ายแรง โดยผู้ที่ประพฤติดัดต้อง ถูกลงโทษด้วยการเผาทั้งเป็น เป็นสิ่งที่ผิดและผิดต่อธรรมชาติของตนและเป็นการไม่ให้ความศรัทธาในพระเจ้า จึงได้มีการกำหนดห้ามประพฤติดนเป็นคนรักเพศเดียวกัน ถือว่าการกระทำความผิดเป็นการกระทำผิดมนุษยธรรมตามที่เรียกว่า “โซโดม” (Sodomy) พฤติกรรมดังกล่าวเป็นบาป (Sinful Choices) นอกจากนี้การอธิบายเรื่องเพศตามความเชื่อทางศาสนานั้นปรากฏผิงตะวันออก ในสังคมอินเดียได้รับอิทธิพลจาก “คัมภีร์พระเวท” (Vedic) ที่อธิบายถึงพระพรหมผู้สร้างโลกและทุกสรรพสิ่งขึ้น คำสอนในคัมภีร์พระเวททำให้เกิดกฎเกณฑ์ทางสังคมที่เรียกว่า “วรรณะ” (Varna) และในคัมภีร์ฤคเวท (Rigveda) ซึ่งเป็นหนึ่งในคัมภีร์พระเวทได้กล่าวถึงการลิขิตชีวิตมนุษย์โดยพระพรหม เป็นผู้กำหนดให้มีบุคคลมีวรรณะต่าง ๆ ขึ้นบนโลกคือ วรรณะพราหมณ์ (Brahmana) เป็นวรรณะของเหล่านักบวช เป็นบุคคลระดับสูงสุด ระดับต่อมาคือวรรณะกษัตริย์ (Kshatriya) เป็นชนชั้นกษัตริย์ซึ่งถูกจัดให้เป็นระดับรองจากพราหมณ์ รวมไปถึง เสนาบดี แม่ทัพ และนายทหารที่มียศสูงต่าง ๆ วรรณะแพศย์ (Bashaya) เป็นชนชั้นของพวกพ่อค้าวานิช หรือคนค้าคนขายทั่วไป วรรณะศูทร (Sudra) คือเหล่าช่าง กรรมกร หรือทาสรับใช้ต่าง ๆ เป็นชนชั้นต่ำสุดใน 4 วรรณะ

ระบบวรรณะนั้นมีอิทธิพลต่อการกำหนดสถานภาพทางเพศ อาทิ การห้ามคนต่างชั้นวรรณะกันสมรสข้ามวรรณะต้องสมรสกันระหว่างคนในชนวรรณะเดียวกันเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดเอาไว้ด้วยว่า ถ้ามีการสมรสข้ามวรรณะกันสามีจะต้องอยู่ในวรรณะที่สูงกว่าภรรยา แต่ถ้าหากภรรยามาจากวรรณะที่สูงกว่าสามีแล้ว จะถือเป็นการสมรสที่ผิดปกติ บุตรที่เกิดมาก็จะยังมีวรรณะที่ต่ำลงไปอีก นอกจากนี้ สตรีไม่มีสิทธิในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา “สตรีไม่ควรประกอบพิธีกรรมประจำวันตามที่พระเวทระบุไว้ หากฝ่าฝืนจะต้องตกนรก สตรีไม่อาจดูแลตัวเองได้ ต้องมีเพศชายคุ้มครองตลอดเวลา สตรีไม่มีสิทธิในมรดกหรือมีสมบัติเป็นของตนเอง ทั้งภรรยา ลูกชายและทาส ทั้งสามประเภทนี้ ไม่มีสมบัติเป็นของตนเอง ทรัพย์สินสมบัติที่พวกเขาหามาได้ ย่อมตกเป็นของผู้ชายที่เขาอาศัยอยู่ ท่ามกลางระบบความเชื่อแบบพราหมณ์มีการจัดวรรณะทางสังคมอย่างเข้มข้น สถานภาพของมนุษย์ถูกกำหนดขึ้นตั้งแต่เกิด รวมทั้งเพศหญิงนั้นก็ถูกจัดอยู่ในวรรณะที่ต่ำกว่าผู้ชายผู้หญิงถูกจัดให้เป็นเพศชั้นที่ 2 หรือเพศชั้นต่ำ จากความเหลื่อมล้ำในสังคมอินเดีย จากการศึกษาพบว่า กระบวนทัศน์โบราณถึงยุคกลางแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามยังไม่ปรากฏชัด ต่อมาศาสนานำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการตัดสินพฤติกรรมของมนุษย์และมีบทลงโทษต่อผู้ที่ประพฤติดนนอกกรอบทางศาสนาและใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดระดับของบุคคลทางสังคมและการระดับทางเพศและสตรีเพศเป็นเพศที่ต้องอยู่ภายใต้การดูแลของเพศชาย เพศหญิงจึงเป็นเพศชั้นสองในสังคม

ในกระบวนทัศน์เรื่องเพศในยุคใหม่ (Modern Era) พบว่า เป็นยุคที่นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทางจิตเวชศาสตร์มาอธิบายเรื่องเพศ โดยการนำเรื่องระบบสองเพศ (Binary Sexes) และเรื่องคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) มาใช้เป็นเกณฑ์การวัดถึงความเป็นปกติของมนุษย์ (Nomalcy) ส่งผลทำให้กลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมไม่ตรงกับเพศสรีระกลายเป็นบุคคลที่มี



ความผิดปกติหรือเบี่ยงเบนไปจากบุคคลทั่วไปและจัดว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่อันตรายต่อสังคม (Social Danger) ดังนั้นการอธิบายเรื่องเพศในกระบวนทัศน์ยุคใหม่นี้ เพศจึงถูก จัดประเภท (Categorization) หรือจำแนกเพศ (ทั้งเพศสรีระและพฤติกรรม) ของมนุษย์ให้อยู่เป็นพวก ๆ หรือเป็นหมู่เป็นเหล่า ตามบรรทัดฐานเรื่องคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) เกณฑ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรม หรือเพศสรีระที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานดังกล่าวมีความผิดปกติทางจิตและร่างกาย ส่วนการอธิบายเรื่องเพศในกระบวนทัศน์หลังนวยุค (Postmodern Era) นั้นเริ่มในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นยุคที่พยายามรื้อถอนระบบการอธิบายเรื่องเพศในยุคที่ผ่านมาที่เคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของวิทยาศาสตร์ เกิดกระแสรื้อถอนและสร้างใหม่ (Reconstructionism) ก่อให้เกิดแนวคิดการอธิบายเรื่องเพศเกิดขึ้นใหม่และพบว่า แนวคิดเรื่องเพศตามทัศนะควีเยอร์ (Queer Theory) เป็นแนวคิดสำคัญที่ทำให้ทลายแบบวิทยาศาสตร์รวมทั้งการตั้งคำถามต่อวิธีคิดในการจัดประเภทเพศสภาพ (Gender) และ เพศวิถี (Sexuality) ซึ่งมีรากเหง้ามาจากความรู้ทางการแพทย์และเพศศึกษาในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่ทำให้เรื่องเพศจัดระเบียบกฎเกณฑ์ราวกับเป็นวัตถุสิ่งของ แนวคิดแบบควีเยอร์ทำให้เกิดการทบทวนและการท้าทายวิธีคิดที่แบ่งแยกชัดเจน การแบ่งแยกระหว่างรักต่างเพศ กับรักเพศเดียวกัน การแบ่งผู้ชายกับผู้หญิงหรือผู้ชายกับเกย์ ควีเยอร์พยายามเสนอว่า การคิดแบ่งแยกนี้ทำให้เกิดการยึดมั่นความจริงแบบตายตัวหรือทำให้คิดว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่คงที่และมีเอกภาพ แนวคิดควีเยอร์ต้องการให้เกิดการอธิบายใหม่เกี่ยวกับเพศโดยผูกโยงเข้ากับเรื่องความหลากหลายทางเพศ (Diversity) และชี้ให้เห็นว่าการอธิบายตัวตนทางเพศ อัตลักษณ์ พฤติกรรม และการปฏิบัติทางเพศไม่สามารถใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งได้ เพราะเรื่องเพศเป็นพรมแดนที่มีการต่อรองของอำนาจต่าง ๆ ดังนั้น การอธิบายเรื่องเพศแบบควีเยอร์จึงเป็นการอธิบายบริบทของการต่อสู้ ต่อรองท้าทายและการใกล้เคียงของความของคนกลุ่มต่าง ๆ การอธิบายเรื่องเพศตามแนวคิดแบบควีเยอร์จึงปฏิเสธแนวคิดระบบคู่ตรงข้าม และต้องการสลายระบบการแบ่งเพศออกเป็นสองขั้วนำมาซึ่งการแบ่งระบบเพศออกเป็นสองระบบ พร้อมทั้งเสนอให้ทำความเข้าใจเพศวิถีของมนุษย์ว่าเป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงง่าย ไม่มีขอบเขต ไม่คงที่แน่นอน เพศของมนุษย์จึงไม่สามารถนำทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาใช้ในการอธิบายได้ เพราะการแสดงออกซึ่งเพศวิถีของมนุษย์นั้นมีความหลากหลาย (Diversity) การอธิบายเรื่องเพศตามแบบควีเยอร์จึงเป็นการให้ความหมายเกี่ยวกับเพศที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับความหลากหลาย

เพศสรีระ เพศสภาพ เพศวิถี กับการบรรลुरुธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

จากการศึกษากระบวนทัศน์เรื่องเพศและแนวคิดความหลากหลายทางเพศ “Sexual Diversity” ในยุคต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าการอธิบายเรื่องเพศยังเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันอยู่ แม้ว่าปัจจุบันจะมีความพยายามในการรื้อถอนการอธิบายเรื่องเพศในแต่ละกระบวนทัศน์ที่ผ่านมา ยังคงมีปัญหาเรื่องการอธิบายเรื่องเพศยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนและยังหาข้อยุติไม่ได้ ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนทัศน์เรื่องความหลากหลายทางในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทพบว่า พุทธปรัชญา



นั้นมีเนื้อหาสาระที่มีครอบคลุมใน 3 ได้แก่ 1) เพศสรีระ (Sex) 2) เพศสภาพ (Gender) 3) เพศวิถี (Sexuality) อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้นำประเด็นทั้ง 3 มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดการบรรลुธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทและพบว่า การบรรลุธรรมตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท คำว่า “บรรลุ” หมายถึง “ถึง” ส่วนคำว่า “ธรรม” หมายถึง สัจจธรรมความจริง รวมความแล้วหมายถึง การเข้าถึงสัจธรรม (ความจริง) เป็นการเห็นด้วยความรู้จริง การเห็นอย่างประเสริฐ การรู้อย่างแจ่มแจ้งในระดับต่าง ๆ ตามทัศนะพุทธปรัชญานั้น การรู้เห็นแจ่มแจ้งนั้นเป็นการเห็นด้วยปัญญา หมายถึง ราชบัณฑิตยสถาน การรู้เห็นอริยสัจ ได้แก่ ทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติถึงความดับทุกข์ การเข้าใจอริยสัจ ซื่อว่าเป็นของจริงของพระอริยะ คือการบรรลุธรรมนั่นเอง บุคคลผู้เกิดความเข้าใจอย่างนี้ก็คือบุคคลบรรลุธรรมซึ่งเรียกว่า อริยะ แปลว่า ผู้ห่างไกลจากกิเลส เข้าสู่กระแสแห่งความดับโดยสิ้นเชิงด้วยโลกุตตรมรรค คือ พระนิพพาน

ดังนั้นอริยสัจ 4 จึงเป็นหลักธรรมเพื่อการบรรลุธรรม นำไปสู่ผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ จึงหลุดพ้นจากเครื่องผูกคือ กิเลสทั้งปวง ด้วยการดำเนินชีวิตตามมรรคที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา และบุคคลผู้ที่จะบรรลุธรรมเป็นพระอริยะบุคคลนั้นจะต้องละสังโยชน์ 10 ประการ คือกิเลสเป็นเครื่องมัดสรรพสัตว์ไว้กับทุกข์ พร้อมไปกับความเจริญก้าวหน้าในการบำเพ็ญไตรสิกขา คือ สมาธิ ปัญญา การละสังโยชน์ 5 ประการคือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิฉา สีสัพพตปราคาส กามฉันทะและพยาบาท เป็นสังโยชน์เองต่ำชั้นหยาบเรียกว่า โอรัมภาคิยสังโยชน์ การละสังโยชน์ 5 ประการ คือ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ และอวิชชา เป็นสังโยชน์เบื้องสูงชั้นละเอียด เรียกว่า อุทัมภาคิยสังโยชน์ พุทธปรัชญาได้แบ่งระดับการบรรลุธรรมออกเป็น 4 ระดับ จัดเป็นคู่ได้ 4 คู่ คือ มรรค 4 ผล 4 ดังนี้ ระดับที่ 1 พระโสดาบัน เป็นผู้เข้าถึงกระแสสมรรคหรือผู้เดินตามทางที่ถูกต้องอย่างแท้จริงคือ ปฏิบัติถูกต้องตามมรรคอย่างแท้จริง การบรรลุระดับนี้เป็นผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล ทำได้พอประมาณในสมาธิทำได้พอประมาณในปัญญาสามารถละสังโยชน์ได้ 3 อย่างคือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิฉา และสีสัพพตปราคาส ได้อย่างเด็ดขาดไม่มีเหลืออยู่ในจิตสันดาน ต้องเวียนว่ายตายเกิดในโลกนี้อีกไม่เกิน 7 ชาติ การบรรลุธรรมในระดับนี้ ระดับมรรคเรียกว่า โสดาปัตติมรรค ระดับผลเรียกว่า โสดาปัตติผล ระดับที่ 2 พระสกทาคามี เป็นผู้ทำให้บริบูรณ์ในชั้นศีล ทำได้พอประมาณในสมาธิและปัญญา ละสังโยชน์ 5 อย่าง คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิฉา และสีสัพพตปราคาส ให้หมดสิ้นไปและทำราคะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลง การบรรลุธรรมระดับมรรค เรียกว่า สกทาคามีมรรค ระดับผลเรียกว่า สกทาคามีผล และจะกลับมาเกิดอีกเพียงชาติเดียวเท่านั้น ก็จะดับขันธปรินิพพาน ระดับที่ 3 พระอนาคามี เป็นผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีลและสมาธิ ทำได้พอประมาณในปัญญา ละสังโยชน์ได้ 5 อย่าง คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิฉา และสีสัพพตปราคาส กามราคะ และพยาบาท ได้อย่างเด็ดขาดไม่มีเหลืออยู่ในจิตสันดาน เมื่อพระอนาคามีไปบังเกิดในพรหมโลก บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วดับขันธปรินิพพานในพรหมโลกนั้น การบรรลุธรรมระดับมรรค เรียกว่า อนาคามีมรรค ระดับผลเรียกว่า อนาคามีผล ระดับที่ 4 พระอรหันต์ หมายถึง



พระอริยบุคคลชั้นสูงสุด ผู้ได้บรรลุลหรรณในระดับนั้ เป็นผู้หมดสิ้นอาสวะกิเลส สามารถทำให้บริบูรณในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ละสังโยชนั้ 10 อย่าง คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกขา และสีสัพพตปราคาส กามราคะ พยาบาท รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ และอวิชชาให้หมดสิ้นไป การบรรลุลหรรณระดับนั้ระดับบรรคเรียกว้า อรหัตตมรรค ระดับผลเรียกว้า อรหัตตผล พระอริยบุคคลผู้บรรลุมีชื่อ พระอรหันต์ พระอริยบุคคลระดับพระอรหันต์นั้นอกจากจะประหารกิเลสได้โดยสิ้นเชิง และละสังโยชนั้ทั้ง 10 ประการได้อย่างเด็ดขาดแล้ว

เพศสรีระ (Sex) กัับการบรรลุลหรรณในพุทธปรัชญาเถรวาท

เพศสรีระ นั้หมายถึง อวัยวะที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่สังเกตเห็นได้ อันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความแตกต่างกันระหว่างเพศชาย (Male) และเพศหญิง (Female) และเพศกัากรรมหรือมีสองเพศ (Intersex) การอธิบายดังกล่าวสอดคล้องกับเพศสรีระตามทศณะพุทธปรัชญา ทั้วว่าเพศสรีระเป็นเพียงรูปขัันธั้ อันหมายถึง เป็นสิ่งที่สามารถรับรู้หรือสังเกตได้ ดังแสดงไว้ในอนัตตลักขณสูตรว้า “ขัันธั้ 5 เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้ ในขัันธั้ 5 ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาน กล่าวโดยย่อคือ รูปและนาม (รูปและนาม) ส่วนรูปในคัมภีร์อภิธรรมได้แบ่งเป็นรูป 28 โดยแบ่งออกเป็นมหาภูตรูป 4 และอุปหารูป 24 ภาวรูป 2 ที่จัดอยู่ในอุปหารูป 24 ภาวรูป 2 แบ่งเป็น 1) ภาวรูปหญิง (อิตถิภาวะ) 2) ภาวรูปชาย (ปุริสภาวะ) และมีทศณะว้าการเกิดขึ้นของเพศชายและเพศหญิงนั้เกิดจากการมตังขัันตั้งแต่ปฏิสนธิกาล (เวลาเกิด) ส่วนอิตถิลิขะเป็นต้นตังขัันในปวัตติกาล (หลังเกิด) นั้หมายความว่า รูปเพศสรีระเพศหญิงและเพศชายนั้ (sex) เกิดจากการมในอดีตชาติโดยมีจิต (นาม) เป็นผู้บัันทักการมตังขัันที่เป็นกุศลการมและอกุศลการมครันจุติจิตนั้ดับลงแล้วก็เกิดทันทั้ คือปฏิสนธิ (เกิด) ในครรรค์มารดา (ในกรณีทั้มาเกิดเป็นมนุษย์) ดังความว้า “ในสมัยนั้ การมตังขัันทังหลาย (ทั้ตนทั้วไว้ก่อน) นั้นยอมเกาะ (ในจิต) ของบุคคล (ผู้ใกล้ตาย)นั้” และเห็นว้าเมื่อประกอบขัันมาแล้วก็จะมีการเกิดการเปลี่ยนแปลงและการแตกสลายเช่นเดียวกับสิ่งตังขััน ๑ ทั้เป็นสังขตธรรมตังขัันหญิงและชาย จึงเสมอกันด้วยกฎแห่งการม เป็นต้น และยังอธิบายอีกว้า ความเป็นหญิง (อิตถินทรียั้) และความเป็นชาย (ปุริสินทรียั้) ทัง 2 นั้นปะปน ปกแผ่ไปทั้วร่างกายของหญิงและชายตังกายประสาทเหมือนกัน ดัังนั้นพุทธปรัชญาพิจารณาบุคคลโดยไม่จำกัดเพศ ขัันวรรณะ และเห็นว้าทุกคนเสมอกัน เท้าเทียมกันโดยธรรมชาติ เพราะทุกคนจำต้งอยู่ภายใต้หลักไตรลักขณั้และกฎแห่งการมด้วยกันทังสิ้น นอกจากนี้แล้วทศณะมนุษย์ในพุทธปรัชญาคือ แนวความคิดทั้วว่ามนุษย์เป็นสัตว์มีเหตุผล มีปัญญา มนุษย์จัดเป็นสัตว์ประเสริฐกว้าโลกทังปวง คือเป็นสัตว์ทั้มีปัญญา สามารถเรียนรู้ พัฒนาปรับปรุงแก้ไขได้ ดัังนั้นทังหญิงและชายตังขัันก็มีศักยภาพและความสามารถในการบรรลุนิพพานอันเป็นอุดมคติสูงสุดในพระพุทธศาสนาได้เสมอกัน

เมื่อพิจารณาแนวความคิดเรื่องเพศสรีระเพศชายและเพศหญิงแล้วจะเห็นว้าพุทธปรัชญามองมนุษย์อย่างยุติธรรม โดยมนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคกันมาแต่เบื้งต้น มนุษย์ไม่ว้าชาติใด เพศใด ขนขัันใด พุทธปรัชญาถือว่าทุกคนเสมอภาคเท้าเทียมกันในความเป็นมนุษย์



ดังนั้นหญิงและชายเสมอกันด้วยหลักการ 3 ประการคือ 1) มนุษย์ทุกเพศอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ ดังนั้นทุกเพศจึงเสมอกันในแง่ของการเปลี่ยนแปลงนี้ มนุษย์ทุกเพศเสมอกันด้วยกรรม 2) มนุษย์ทุกเพศมีกรรมเป็นกำเนิด 3) มนุษย์ทุกเพศเสมอกันด้วยศักยภาพทางปัญญา มนุษย์ทุกเพศสามารถพัฒนาศักยภาพทางปัญญาได้แม้ว่าเพศสรีระนั้นแตกต่างกันเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าพุทธปรัชญานั้นประกาศรับรองศักยภาพทางจิตวิญญาณของผู้หญิงว่าเสมอและทัดเทียมกับผู้ชาย เมื่อครั้งที่พระนางมหาปชาบดีโคตมีทูลขออุปสมบทกับพระพุทธเจ้าและในท้ายที่สุดพระองค์ทรงอนุญาตให้ผู้หญิงอุปสมบท แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงสามารถบรรลุธรรมถึงขั้นสูงสุดเป็นพระอรหันต์ได้ การที่พระองค์ทรงอนุญาตก็ด้วยเหตุผลเชิงสภาวะคือ ตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ก็บรรลุอริยมรรค ทำนิพพานให้แจ้งได้ทั้งนั้น สังฆธรรมดังกล่าว เป็นความจริงที่เหนือสมมุติบัญญัติทางเพศใด ๆ การเข้าถึงความจริง(สัจธรรม)นั้นเข้าถึงด้วยปัญญา หากมนุษย์ไม่ว่าเพศใด มีศักยภาพทางปัญญาเข้าใจสัจธรรมนั้นได้ ก็จะทำให้มนุษย์ผู้นั้น อยู่เหนือสมมุติสัจจะ (สมมุติบัญญัติ) ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทั้งเพศหญิงและเพศชายนั้น สามารถนำไปสู่การบรรลุธรรมในขั้นสูงสุดคือ ความหลุดพ้นจากอำนาจของกรรมและกิเลสตัณหาทั้งปวงที่เป็นเครื่องผูกมัดเครื่องผูกมัดสิ่งมีชีวิตไว้กับวัฏสงสาร สามารถตัดสังโยชน์ทั้ง 10 ประการได้ ปัญญาจึงเป็นจึงเป็นเครื่องมือที่จะทำให้มนุษย์เข้าถึงความจริงขั้นปรมาตมสัจจะนั่นคือ ความจริงตามหลักอริยสัจสี่ เพศสรีระจึงไม่ใช่เป็นข้อจำกัดในการบรรลุธรรมการแบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิงเป็นเพียงรูปชั้นหรือวัตถุธาตุที่อยู่ภายใต้การบัญญัติในระดับโลกียะเท่านั้น

เพศวิถี (Sexuality) กับการบรรลุธรรมในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท

จากความหมายของเพศวิถี ที่หมายถึง ความพึงพอใจทางเพศ ความรู้สึกทางอารมณ์ทางเพศ เป็นรสนิยมทางเพศทั้งต่อเพศตรงข้ามและเพศเดียวกัน จากความหมายดังกล่าวจึงตรงกับคำว่า “เมถุนธรรม” “เมถุน” ที่หมายถึง การกระทำของคนที่เปิ่นคู่ ๆ การร่วมสังวาส การร่วมประเวณี ความยินดีของคนคู่กัน ในพุทธปรัชญาเพศวิถีนี้มีหมายรวมถึง ความพึงพอใจทางเพศ ความรู้สึกทางอารมณ์ทางเพศ รสนิยมทางเพศทั้งต่อทั้งเพศเดียวกัน ต่างเพศ และสัตว์เดรัจฉานดังความว่า “ภิกษุเสพเมถุนธรรมกับหญิง 3 จำพวก คือ มนุษย์ผู้หญิง อมนุษย์ผู้หญิง สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย อุกโตพยัญชนก 3 จำพวก คือ มนุษย์อุกโตพยัญชนก อมนุษย์อุกโตพยัญชนก สัตว์ดิรัจฉานอุกโตพยัญชนก บัณเฑาะก์ 3 จำพวก คือ มนุษย์บัณเฑาะก์ อมนุษย์บัณเฑาะก์ สัตว์ดิรัจฉานบัณเฑาะก์ชาย 3 จำพวก คือ มนุษย์ผู้ชาย อมนุษย์ผู้ชาย สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้” เมถุนธรรมนั้นเป็นสภาวะธรรมที่เกิดจากความกำหนัดในที่นี้มีได้หมายถึงแต่ความกำหนัดทางเพศอย่างเดียว หมายถึง ความรู้สึกที่มันเข้าไปผูกติดแน่นในสิ่งใดก็ได้ ที่เป็นความติดแน่นทางใจ แต่ในภาษาไทยนี้หมายถึงความกำหนัดในทางเพศทางกามารมณ์ และในการบวชหรือการอุปสมบท เป็นกระบวนการเปลี่ยนเพศสภาพจากคฤหัสถ์เพศมาเป็นสมณเพศ ผู้ที่จะเข้ามา



บวชนั้นจะต้องตัดขาดจากโลกวิสัยหนึ่งในโลกวิสัยนั้นก็คือ การได้มีเพศสัมพันธ์ หรือการมีเพศวิถี และการเสพเมถุนธรรม ไม่ว่ารูปแบบใดเป็นสิ่งที่ต้องละเว้นในสมณเพศ

เมื่อพิจารณาถึงตอนแรกของการเข้ามาบวชในการขอรับการบวชนั้น เหมือนกับรับเอาคำปฏิญาณหรือการให้สัจจะต่อชีวิตพรหมจรรย์ที่จะต้องปฏิบัติตามชีวิตสมณเพศอย่างเคร่งครัด การเสพเมถุนธรรมจึงมีผลในด้านกรรมหรือบทลงโทษไม่เท่ากันคือ ผิดมากผิดน้อยต่างกัน เพราะการจัดวางมาเป็นวินัยหรือกติกา มีการบัญญัติโทษแตกต่างกัน ซึ่งเห็นได้ชัดเจน ถ้าสมณเพศเสพเมถุนธรรมไม่ว่ากรณีใด ก็มีความผิดสถานหนักที่สุดคือ ขาดจากความเป็นภิกษุ เรียกว่า “ปาราชิก” หากสมณเพศใดเสพเมถุนแล้วขาดจากความเป็นภิกษุคือผู้ละเมิดจะต้องขาดจากความเป็นภิกษุหมายถึงต้องสึกออกเสีย ไม่สามารถที่จะดำรงอยู่ในเพศสภาพ “สมณเพศ” ได้อีกต่อไป ดังกรณีของพระสุทินน์ อันเป็นเหตุให้พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติพระปฐมบัญญัติสิกขาบท

ฉะนั้นในทัศนะพุทธปรัชญาจึงปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ทุกรูปแบบ โดยไม่จำเป็นต้องพูดถึงการร่วมเพศหรือการเสพเมถุนที่เป็นการกระทำทางกายภาพชั้นหยาบที่สุดและเห็นว่าเพศสัมพันธ์แม้มีเป้าหมายเพื่อการสืบพันธุ์ก็ตาม แต่เป็นสาเหตุนำไปสู่การเกิด ขณะที่การเกิดเป็นบ่อเกิด(ต้นตอ)แห่งความทุกข์ทั้งมวลวนเวียนในสังสารวัฏอันหาที่สุดไม่ได้ ส่วนทัศนะของพุทธปรัชญาต่อการห้ามบ้นเทาะก (กะเทย) อุปสมบท พบว่า บ้นเทาะกถูกห้ามอุปสมบทได้แก่ อาสิตตบ้นเทาะกและปักขบ้นเทาะก (เฉพาะปักข:ข้างแรม) โอปปกมียบ้นเทาะกและ นบุงสก บ้นเทาะก ในบทบัญญัติทางพระวินัยพบว่า ห้ามภิกษุเข้าไปมีความสัมพันธ์ กับบ้นเทาะกทั้งโดยตรงเป็นต้นว่า เสพเมถุนธรรมหรือพุดจาเกี่ยวพาราสีและโดยอ้อม เป็นต้นว่า ถูกเนื้อต้องตัว บุรุษหรือสตรี ถือว่ามีโทษทางพระวินัย สำหรับสิกขาบทที่เกี่ยวกับบ้นเทาะกส่วนมากเป็นความผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ มีการปรับอาบัติแก่ภิกษุที่มีความสัมพันธ์กับบ้นเทาะกตั้งแต่ขั้นเบา คือ ปรับอาบัติทุกกฏจนถึงขั้นร้ายแรงที่สุดคือปรับอาบัติ ปาราชิก จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเรื่องเพศวิถีจึงเป็นข้อห้าม ข้อละตง้นั้นการเสพ “เมถุนธรรม”ไม่ว่ากรณีใด จึงเป็นเรื่องที่ต้องละเว้นสำหรับสมณเพศ ดังนั้นเพศวิถีจึงเป็นเพียงเงื่อนไข ข้อพึงละเว้น ข้อห้าม ข้อพึงระวังสำหรับคฤหัสถ์เพศและสมณเพศผู้ถือศีลพรหมจรรย์ที่จะบรรลुरुธรรมในขั้นสูงสุด

เพศสภาพ (Gender) กับการบรรลुरुธรรมในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท

เพศสภาพ ที่หมายถึง สถานภาพของบุคคลที่ถูกจัดแบ่งโดยสังคมที่ตนดำรงอยู่ ในงานบทความนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการอธิบายเฉพาะสถานภาพทางเพศของบุคคลโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1) คฤหัสถ์เพศ ได้แก่ อุบาสก และอุบาสิกา 2) สมณเพศ ได้แก่ ภิกษุ และภิกษุณี ผลการศึกษาพบว่า อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการบรรลुरुธรรมนำไปสู่ผลสำเร็จขั้นสูงสุดคือพระอรหันต์ เป็นผู้หลุดพ้นจากเครื่องผูกคือ กิเลสทั้งปวง โดยการดำเนินชีวิตตามมรรคที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา และบุคคลผู้ที่จะบรรลुरुธรรมเป็นพระอริยบุคคลนั้นจะต้องละสังโยชน์ 10 ประการ คือกิเลสเป็นเครื่องมัดสรรพสัตว์ไว้กับทุกข์ พร้อมไปกับความเจริญก้าวหน้าในการ



บำเพ็ญไตรสิกขา คือ สมาธิ ปัญญา และเกณฑ์การละสังโยชน์ 10 ประการเป็นเกณฑ์ในการตัดสินการบรรลุนิพพานในแต่ละระดับของบุคคลทั้ง 4 ประเภท ผู้เขียนได้ศึกษาจากกรณีของผู้บรรลุนิพพานในระดับต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก จากการศึกษาผู้ที่บรรลุนิพพานในระดับพระโสดาบันนั้น ผู้ครองเพศสภาพคฤหัสถ์เพศได้แก่ อุบาสิกที่ชื่อนางขุชชุตตรา ผู้บรรลุโสดาปัตติผล พระอนาคามี ดังกรณีคฤหัสถ์เพศได้แก่ อุบาสิกามาตีกมาตา ผู้บรรลุอนาคามีผล และจิตตคหบดี บรรลุนาคามีผล และการบรรลุระดับที่ 4 คือพระอรหันต์ จากกรณีผู้ที่บรรลุอรหัตผล นั้นพบว่า มีทั้งสมณเพศและคฤหัสถ์เพศ สมณเพศผู้บรรลุอรหัตผล ฝ่ายภิกษุได้แก่ พระสารีบุตรผู้มีปัญญามาก พระมหากัสสปเถระเจ้า และฝ่ายภิกษุณีได้แก่ พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี พระภัททาภุณทลเกสาเถรี ส่วนคฤหัสถ์เพศผู้บรรลุอรหัตผลฝ่ายอุบาสกได้แก่ ยสกุลบุตร สันตติมหาอำมาตย์ อุคคตคหบดี และฝ่ายอุบาสิกผู้บรรลุอรหัตผล ได้แก่ พระเขมาเถรี พระนางเถริกา อัญญุตราเถรี ดังนั้นหลักอริยสัจ 4 จึงเป็นหลักธรรมเพื่อการบรรลุนิพพานไปสู่ผลสำเร็จขั้นสูงสุด โดยการดำเนินชีวิตตามมรรคมีองค์ 8 หรือกล่าวโดยย่อว่า การเจริญตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นแนวทางให้บุคคลทั้งคฤหัสถ์เพศและสมณเพศบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระอรหันต์ เป็นผู้เข้าถึงสัจธรรม (ความจริง) เป็นผู้หลุดพ้นจากเครื่องผูกคือ กิเลสทั้งปวง ด้วยศักยภาพทางปัญญาในการบรรลุนิพพานได้เหมือนกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาหลักธรรมในการปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพานอันนำไปสู่ความหลุดพ้นจากความเป็นเพศ พบว่า หลักธรรมในพุทธปรัชญานั้นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งในทางปฏิบัติ หากแต่บางกรณีท่านจะเริ่มจากหลักธรรมที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามทุกท่านได้บรรลุโลกุตตรมรรค เป็นพระอรหันต์ในที่สุดหรือแม้พระองค์ใดก็ตาม นั้นเริ่มจากมีกัลยาณมิตรคอยแนะนำจนเกิดสัมมาทิฏฐิจนในที่สุดท่านก็บรรลุอรหัตผล (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536) ผลของความสำเร็จของแต่ละระดับนั้นจัดตามหลักเกณฑ์ของกิเลสที่ละได้หรือหลักเกณฑ์ในสังโยชน์ 10 การจัดระดับดังกล่าวเป็นสมมุติบัญญัติเพื่อเป็นภาษาในการสื่อสารให้เข้าใจเท่านั้น และพบว่า ทุกเพศสภาพไม่ว่าเพศชายหรือเพศหญิง ไม่ว่าจะดำรงอยู่ในพุทธคฤหัสถ์เพศได้แก่ อุบาสก และอุบาสก ที่ถือศีลอุโบสถหรือศีล 8 และสมณเพศที่ดำรงอยู่ในระบบสังฆะได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ และพระภิกษุณี ล้วนมีศักยภาพทางปัญญาเสมอเหมือนกัน และสามารถพัฒนาศักยภาพนั้นเข้าถึงความจริงขั้นสูงสุดคืออรหัตผล การเข้าถึงหรือการบรรลุนี้ด้วย “ปัญญา” หาใช่เกี่ยวกับเพศสรีระ เพศสภาพไม่ ส่วนเพศวิถินั้น เป็นข้อห้าม ข้อละเว้น ข้อห้ามประพฤติกิเลสที่ปรากฏในศีล 8 ศีล 227 ศีล 311 ข้อ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ข้อห้ามในเบื้องต้นนั้นล้วนแต่เป็นข้อห้ามในเรื่องเพศวิถิทั้งสิ้น ดังนั้นเพศสภาพจึงเป็นเพียงสมมุติบัญญัติ การบรรลุนิพพานในขั้นสูงสุดนั้นเป็นความจริงในขั้นปรมัตถสัจจะและเข้าถึงได้ด้วยปัญญา มนุษย์



ไม่ว่าเพศชายหรือเพศหญิง มีสถานภาพทางเพศ ที่แตกต่างกันนั้นก็เป็เพียงสมมุติบัญญัติเท่านั้น

พุทธปรัชญาเถรวาทกับการก้าวข้ามแนวคิดความหลากหลายทางเพศ

กระบวนทัศน์เรื่องเพศตามทัศนะพุทธปรัชญา ได้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ช่วงยุคโบราณถึงยุคกลาง (Pre - Modern Era) โดยสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (Buddha Era) ได้นำเสนอแนวคิดที่แตกต่างจากบริบทสังคมในยุคพุทธกาลที่บริบทแวดล้อมนั้นที่ระบอบวรรณะ เพศ และบริบทสังคมในสมัยนั้นที่เข้มข้น มีการแบ่งชั้นวรรณะของมนุษย์ตามคติของพราหมณ์ สถานภาพของผู้หญิงถูกจัดให้เป็นเพศชั้นที่สอง หรือเพศชั้นต่ำ แต่พระพุทธเจ้าได้ค้นพบว่ามนุษย์นั้นไม่ได้ถูกกำเนิดขึ้นโดยพรหม เทพ ไใด ๆ การกระทำหรือกรรมต่างหากที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกัน และค้นพบว่าสังขธรรมว่า มนุษย์มีความเสมอภาคกันด้วยปัญญา การจะหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ต้องใช้ปัญญาในการเข้าถึงความจริง ไม่มีพระเจ้า หรือเทพองค์ใดที่จะทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากทุกข์นี้ไปได้ แนวคิดดังกล่าวเป็นการสวนกระแสในบริบทสังคมในสมัยเป็นนั้นอย่างมาก เป็นการฝ่าฝืนล้อมสังคมอยู่แล้วในตัวแต่ตั้งต้น ประการแรกคือ การอนุญาตให้ผู้หญิงบวชเป็นภิกษุณี การก้าวข้ามเรื่องเพศสภาพจึงได้เกิดขึ้น (นฤพนธ์ ดัวงวิเศษ, 2560) ท่ามกลางสภาพที่วุ่น พระพุทธเจ้าทรงประกาศหลักการใหม่ ย้ายฐานจากบรมเทพออกไปตั้งเป็นฐานบรมธรรมหลักการนั้นก็คือว่าที่แท้นั้นธรรมเป็นใหญ่สูงสุด (ปรมัตตสังจะ) เหนือทั้งมวลชน มวลเทพ ถือว่าทุกคนเกิดมาีความเป็นมนุษย์เสมอกันต่อหน้าความจริงของธรรมชาติ มนุษย์เป็นเจ้าของกรรมแห่งความคิดการพูดการทำหน้าที่กำหนดโชคชะตา (กรมศาสนา, 2525) ซึ่งสามารถพัฒนาตัวเองให้เลิศประเสริฐสูงสุดด้วการศึกษาที่ ครบไตรสิกขา พุทธปรัชญาจึงเป็นแนวคิดที่ทันสมัย เพราะพุทธปรัชญาสามารถก้าวข้ามเรื่องวรรณะ เรื่องเพศ เรื่องเพศสภาพ การจัดแบ่งเพศ ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นสมมุติบัญญัติ การก้าวข้ามนั้นนำไปสู่ความจริงในระดับปรามัตตสังจะ เป็นความจริงที่อยู่เหนือกาล เวลา เหนือยุคสมัย เหนือกระบวนทัศน์ใด ๆ และเป็นการก้าวข้ามเพื่อความหลุดพ้น อิสราภาพ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม กล่าวคือ ระดับปัจเจกบุคคล ทำให้บุคคลนั้นได้พัฒนาศักยภาพได้สูงสุดถึงขั้นหันเป็นอิสระจากพันธนาการ การก้าวข้ามระดับนี้บุคคลนั้นได้ก้าวข้ามเพศ เพศสภาพ เพศวิถี ที่บุคคลถูกบัญญัติ (ถูกกำหนด จำแนก แยกประเภท) จับคู่ไปได้ และ ระดับสังคม พุทธปรัชญาได้ก้าวข้ามระบบเพศ การจัดประเภท ระบบวรรณะ ที่ ถูกกำหนดโดยสังคมและวัฒนธรรม (Deconstruction) การจะก้าวข้ามนั้นต้องใช้ “ปัญญา” สัญญาทำให้มนุษย์มีความเสมอภาค การที่พุทธะประชาามีทัศนะว่ามนุษย์เสมอภาคเท่าเทียมกันด้วยหลัก 3 ประการคือ 1) มนุษย์เสมอภาคด้วยกรรม 2) มนุษย์อยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์เหมือนกัน 3) มนุษย์เสมอภาคด้วยปัญญา (ประเวศ อินทองปาน, 2561)

การก้าวข้ามดังกล่าวพุทธปรัชญาไม่ได้ปฏิเสธสังคม แต่ยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม กล่าวคือแม้ว่าพุทธปรัชญาจะมีคำสอนเรื่องสังจะหรือความจริงในระดับปรมัตต



(Ultimate Truth) ดังจะเห็นได้จากหลักอนัตตาและนิพพานซึ่งเป็นสภาวะธรรมที่ไม่มีการแบ่งแยกใด ๆ ทั้งสิ้น แต่พุทธปรัชญากียอมรับสัจในระดับสมมติ (Convention Truth) ที่ยังมีการแบ่งมนุษย์ตามเชื้อชาติ วรรณะ สีผิว โคตรตระกูล รวมทั้งเพศ สมมติสัจจะนี้ควรค่าต่อการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ เพราะนอกจากจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการสื่อสาร ในหมู่มนุษย์แล้ว ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจปรมัตถสัจจะอีกด้วย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และเมื่อพิจารณาองค์ธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุดุธรรมทั้งหมดแล้วไม่พบว่าเพศสรีระ (Sex) เพศสภาพ (Gender) เพศวิถี (Sexuality) ของบุคคลนั้นเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุดุธรรมแต่อย่างใด การจะก้าวล่วง “ความหลากหลายทางเพศ” พุทธปรัชญาได้เสนอแนวทางที่เรียกว่า “มรรคมืองค์ 8” อันเป็นหลักจริยศาสตร์ชั้นกล่าวโดยสรุป การบรรลุดุธรรมไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับรูปแบบ เพศสรีระ เพศสภาพ นั้นไม่เป็นได้เป็นเงื่อนไขหรืออุปสรรคในบรรลุดุธรรมตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท หากแต่เรื่องเพศวิถี เป็นข้อห้าม ข้อละเว้นในการเข้าถึงในขั้นปรมัตถสัจจะ

นอกจากนี้แนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นได้ได้ก้าวข้ามกระบวนทัศน์เรื่องความหลากหลายทางเพศมาแล้วในอดีตที่ได้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ช่วงยุคโบราณ (Ancient Era) โดยสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (Buddha era) การก้าวข้ามกระบวนทัศน์นั้นสอดคล้องกับแนวคิดของคุณ Mimi Marinucci ที่เห็นว่าทุก ๆ วิกฤตจะเริ่มต้นด้วยกระบวนทัศน์ที่มีปัญหาและตามด้วยการเสื่อมถอยของกฎเกณฑ์ บางทีการไม่ลงรอยระหว่างอัตลักษณ์ทางเพศกับพฤติกรรมทางเพศ ก็อาจเหมือนกับการไม่ลงรอยระหว่างกระบวนทัศน์กับธรรมชาติ สิ่งนี้อาจชี้ให้เห็นความคลุมเครือของกระบวนทัศน์เกี่ยวกับเพศและการเสื่อมถอยของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่นำไปใช้จัดหมวดหมู่ของอัตลักษณ์ทางเพศ และวิกฤตจะแก้ไขได้โดยการปฏิบัติซึ่งกระบวนทัศน์เดิมจะถูกแทนที่ด้วยกระบวนทัศน์ใหม่ ถึงแม้ว่าจะไม่มีทางรู้ถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากวิกฤตในปัจจุบัน และคุณ ยังย้ำว่า เกิดเปิดเผยให้เห็นวิกฤตเหล่านั้นจะมีผลลัพธ์ 3 อย่างตามมา อย่างแรกคือ การแก้ปัญหาโดยการทำให้กระบวนทัศน์ดีกว่าเดิม อย่างที่สองคือ การละทิ้งปัญหาและหันไปใช้กระบวนทัศน์เดิม และสุดท้าย คือ การสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ซึ่งจะต้องต่อสู้กับการยอมรับ ผลลัพธ์อย่างแรกปัญหาจะถูกแก้ไขโดยการปรับปรุงกระบวนทัศน์ที่มีอยู่ ส่วนผลลัพธ์แบบที่สาม ปัญหาจะถูกแก้ไขโดยการสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ขึ้นมา ถ้าหากปฏิบัติได้สำเร็จในผลลัพธ์อย่างที่สอง ซึ่งปัญหาจะถูกมองข้ามไป กระบวนทัศน์เก่าก็จะถูกนำมาใช้เหมือนกับผลลัพธ์อย่างแรก ถ้าการแก้ปัญหาไม่สำเร็จและกระบวนทัศน์เดิมยังอยู่ อาจนำไปสู่การสร้างกระบวนทัศน์ใหม่เหมือนผลลัพธ์อย่างที่สอง ถ้าการแก้ปัญหาไม่สำเร็จและกระบวนทัศน์เดิมยังอยู่ อาจนำไปสู่การสร้างกระบวนทัศน์ใหม่เหมือนผลลัพธ์อย่างที่สอง ท้ายที่สุด การปฏิบัติต้องการการเปลี่ยนแปลงในกระบวนทัศน์ที่มีอยู่หรือต่อสู้ เพื่อให้เกิดการสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ในที่สุด กระบวนทัศน์เกี่ยวกับเพศวิถีก็มีการแก้ไขมาหลายครั้งเพื่อที่จะนำไปอธิบายการปฏิบัติทางเพศของผู้คนซึ่งไม่ได้เป็นไปตามบรรทัดฐานของรักต่างเพศ พิจารณาจากการเกิดขึ้น



ของอัตลักษณ์ใหม่ ๆ ซึ่งต้องการเสรีภาพในการแสดงออกทางเพศ ประการสุดท้ายผู้วิจัยจึงเห็นว่า การรักษาลัทธิการ ทางพุทธปรัชญาตามที่บัญญัติไว้ คงหลักการดั้งเดิมไว้ เพื่อรักษาแนวคิดทางพุทธปรัชญาเถรวาท หากไม่รักษาลัทธิการหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็นำไปสู่การแตกแยกนิกาย หรือเสถียรภาพของพระพุทธศาสนา การรักษาลัทธิการทางพระพุทธปรัชญาเป็นการเน้นย้ำความจริงที่อยู่เหนือกาลสมัยเหนือกระบวนการทัศน์ใด ๆ หลักการและแนวคิดดังกล่าวเป็นสัจธรรมที่อยู่เหนือกาลเวลา ดังนั้นการจะเปลี่ยนแปลงหรือฟื้นฟูเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมจึงเท่ากับทำลายความจริงนี้ด้วยเช่นกัน (Mimi Marinucci, 2010)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมในการปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพาน นำไปสู่ความหลุดพ้นจากความเป็นเพศสรีระ เพศสภาพและเพศวิถี ผลของความสำเร็จของแต่ละระดับนั้นจัดตามหลักเกณฑ์ของกิเลสที่ละได้หรือหลักเกณฑ์ในสังโยชน์ 10 การจัดระดับบุคคลในการบรรลุนิพพานในแต่ละขั้นนั้นเป็นเพียงสมมุติบัญญัติเพื่อเป็นภาษาในการสื่อสารให้เข้าใจเท่านั้น ส่วนการบรรลุนิพพานในขั้นสูงสุดนั้นเป็นความจริงในขั้นปรมาตมสัจจะ ดังนั้นทั้งคฤหัสถ์เพศและสมณเพศนั้นล้วนมีศักยภาพทางปัญญาเสมอเหมือนกัน และเข้าถึงได้ด้วยปัญญา การก้าวข้ามกระบวนการทัศน์เรื่องความหลากหลายทางเพศทั้ง 3 ประเด็นได้แก่ เพศสรีระ เพศสภาพและเพศวิถีนั้น ได้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ช่วงยุคโบราณถึงยุคกลาง (Pre - Modern Era) โดยสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (Buddha era) ได้นำเสนอแนวคิดที่แตกต่างจากบริบทสังคมในยุคพุทธกาลที่บริบทแวดล้อมนั้นที่ระบอบวรรณะ เพศ และบริบทสังคมในสมัยนั้นที่เข้มข้น มีการแบ่งชั้นวรรณะของมนุษย์ตามคติของพราหมณ์ สถานภาพของผู้หญิงถูกจัดให้เป็นเพศชั้นที่สอง หรือเพศชั้นต่ำ แต่พระพุทธเจ้าได้ค้นพบว่า มนุษย์นั้นไม่ได้ถูกกำเนิดขึ้นโดยพรหม เทพใด ๆ การกระทำหรือกรรมต่างหากที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกัน และค้นพบว่าสัจธรรมว่า มนุษย์มีความเสมอภาคกันด้วยปัญญา การจะหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ต้องใช้ปัญญาในการเข้าถึงความจริง ไม่มีพระเจ้า หรือเทพองค์ใดที่จะทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากทุกข์นี้ไปได้ แนวคิดดังกล่าวเป็นการสวนกระแสในบริบทสังคมในสมัยเป็นนัยอย่างมาก เป็นการฝ่าฝืนลัทธิสังคมอยู่แล้วในตัวเองตั้งต้น ประการแรกคือ การอนุญาตให้ผู้หญิงบวชเป็นภิกษุณี การก้าวข้ามเรื่องเพศสภาพจึงได้เกิดขึ้น ท่ามกลางสภาพที่ว่านี้ พระพุทธเจ้าทรงประกาศหลักการใหม่ ย้ายฐานจากบรมเทพออกไปตั้งเป็นฐานบรมธรรมหลักการนั้นก็ถือว่าที่แท้นั้นธรรมเป็นใหญ่สูงสุด (ปรมาตมสัจจะ) เหนือทั้งมวลชน มวลเทพ ถือว่าทุกคนเกิดมาเป็นคนมนุษย์เสมอกันต่อหน้าความจริงขอธรรมชาติ มนุษย์เป็นเจ้าของกรรมแห่งความคิดการพูดการกระทำหน้าที่กำหนดโชคชะตา ซึ่งสามารถพัฒนาตัวเองให้เลิศประเสริฐสูงสุดด้วยการศึกษาที่ ครบไตรสิกขา



พุทธปรัชญาจึงเป็นแนวคิดที่ทันสมัย เพราะพุทธปรัชญาสามารถก้าวข้ามเรื่องวรรณะ เรื่องเพศ เรื่องเพศสภาพ การจัดแบ่งเพศ ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นสมมติบัญญัติ การก้าวข้ามนั้นนำไปสู่ความจริงในระดับปรมัตถสัจจะ เป็นความจริงที่อยู่เหนือกาล เวลา เหนือยุคสมัย เหนือกระบวนการทัศน์ใด ๆ และเป็นการก้าวข้ามเพื่อความหลุดพ้น อิสระภาพ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับสังคมกล่าวคือ ระดับปัจเจกบุคคล ทำให้บุคคลนั้นได้พัฒนาศักยภาพได้สูงสุดถึงขั้นรู้เห็นเป็นอิสระจากพันธนาการ การก้าวข้ามระดับนี้บุคคลนั้นได้ก้าวข้ามเพศ เพศสภาพ เพศวิถี ที่บุคคลถูกบัญญัติ (ถูกกำหนด จำแนก แยกประเภท) ไปได้ และระดับสังคม พุทธปรัชญาได้ก้าวข้ามระบบเพศ การจัดประเภท ระบบวรรณะ ที่ถูกกำหนดโดยสังคมและวัฒนธรรม (Deconstruction) การจะก้าวข้ามนั้นต้องใช้ “ปัญญา” ปัญญาทำให้มนุษย์มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังนั้นการก้าวข้ามดังกล่าวพุทธปรัชญาไม่ได้ปฏิเสธสังคม แต่ยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมกล่าวคือแม้ว่าพุทธปรัชญาจะมีคำสอนเรื่องสัจจะหรือความจริงในระดับปรมัตถ์ (Ultimate Truth) ดังจะเห็นได้จากหลักอนัตตาและนิพพานซึ่งเป็นสภาวะธรรมที่ไม่มีการแบ่งแยกใด ๆ ทั้งสิ้น แต่พุทธปรัชญาก็มอมรับสัจจะในระดับสมมติ (Convention Truth) ที่ยังมีการแบ่งมนุษย์ตามเชื้อชาติ วรรณะ สีผิว โคตรตระกูล รวมทั้งเพศ สมมติสัจจะนี้ควรค่าต่อการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ เพราะนอกจากจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการสื่อสาร ในหมู่มนุษย์แล้ว ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจปรมัตถสัจจะอีกด้วย จากการศึกษากระบวนการทัศน์ในการอธิบายเพศในแต่ละกระบวนการทัศน์นั้นผู้วิจัยเห็นว่า แม้ว่าจะมีกระบวนการทัศน์ในการอธิบายเรื่องเพศใหม่แทนที่กระบวนการทัศน์เดิมแต่ปัญหาการอธิบายเรื่องเพศนั้นเป็นปัญหาที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ ถ้าหากมนุษย์นั้นมีเพศเพียงเพศเดียวจะไม่เกิดปัญหาการอธิบายเรื่องเพศแต่เมื่อมนุษย์นั้นมีทั้งเพศชายและเพศหญิง แนวคิดการแบ่งแยกคู่ตรงข้ามคงยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่เรื่อยไป สุดท้ายผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดทางพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นเป็นแนวคิดและมีแนวทางในปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจากความเป็นเพศนี้ได้ ดังนั้นการรักษาหลักการ ทางพุทธปรัชญาตามที่ยุติไว้ คงหลักการดั้งเดิมไว้ เพื่อรักษาแนวคิดทางพุทธปรัชญาเถรวาท หากไม่รักษาหลักการหรือเปลี่ยนแปลงลึกลับเล็กน้อย ๆ ก็นำไปสู่การแตกแยกนิกาย หรือเสถียรภาพของพระพุทธศาสนา การรักษาหลักการทางพระพุทธปรัชญาเป็นการเน้นย้ำความจริงที่อยู่เหนือกาลสมัยเหนือกระบวนการทัศน์ใด ๆ หลักการและแนวคิดดังกล่าวเป็นสัจธรรมที่อยู่เหนือกาล เวลา ดังนั้นการจะเปลี่ยนแปลงหรือฟื้นฟูเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมจึงเท่ากับทำลายความจริงนี้ด้วยเช่นกัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พบว่า แนวคิดเรื่องความหลากหลายทางเพศที่ครอบคลุมทั้งสามประเด็นได้แก่ เพศสรีระ เพศสภาพ เพศวิถี เป็นเรื่องที่สังคมโดยเฉพาะชาวพุทธจำเป็นต้องทำความเข้าใจ เนื่องจากความหลากหลายทางเพศนั้นเป็นเรื่องที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน และเมื่อทำความเข้าใจในแต่ละประเด็นดังกล่าวแล้วก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) นำไปสู่การประพฤติ ปฏิบัติ พร้อมกับดำเนินในแนวทางที่เหมาะสม และบรรลุเป้าหมายสูงสุดนั่นคือ นิพพานตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท อย่างไรก็ตาม



ตามจากการศึกษาเรื่อง“ความหลากหลายทางเพศกับการบรรลุลหรรณในทศนปะพุทธปรัชญาเถรวาท”ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจอาทิ เรื่องการรับรองสถานภาพทางสมณเพศ คนข้ามเพศชายตามทศนปะพุทธปรัชญาเถรวาท เรื่องการมีอยู่ของเพศตามแนวคิดอัตถิภาวนิยม และพุทธปรัชญาเถรวาท และเรื่องวาทกรรมทางเพศที่ปรากฏในพระไตรปิฎกกับการผลิตซ้ำความแตกต่างทางเพศ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมศาสนา. (2525). พระไตรปิฎก (ส.ม.19/1033/250) . กรุงเทพมหานคร: กรมศาสนา.
- นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ. (2560). แนวคิดทฤษฎีเรื่อง ความหลากหลายทางเพศ. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2561 จาก <https://www.sac.or.th/main/th/article/detail/56>
- ประเวศ อินทองปาน. (2561). สถานภาพและบทบาทของสตรีเพศตามแนวจริยศาสตร์ทางศาสนา. วารสารธรรมธรรมา , 4(2), 70-71.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2536). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล 91 เล่ม ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 8 (6 เมษายน 2560).
- Jon Binnie. (2004). The Globalization of Sexuality. Sage Publications : London.
- Mimi Marinucci. (2010). Queer Alternatives in Feminism is Queer. Zed Books : New York.
- Scott J. Michaelsen & David E. Johnson. (2008). Anthropology's Wake: Attending . Fordham University Press: New York.